

Is werkdruk slecht voor je relatie?

Het verband tussen werkdruk, zelfcontrole en de interactie tussen werkdruk en zelfcontrole en
attitudes ten aanzien van vergeving, opoffering en trouw zijn

Masterthesis Sociale- en Organisationspsychologie

Universiteit Utrecht, 2015-2016

Sophie Bekker, 3959961

Eerste begeleider: Dr. Reine van der Wal

Tweede begeleider: Dr. Esther Kluwer

Datum: 20 juni 2016

Inhoud

Samenvatting	4
Abstract	4
Inleiding	5
<i>Werkdruk en de partnerrelatie</i>	6
<i>Werkdruk en vergevingsgezindheid</i>	7
<i>Werkdruk en opoffering</i>	8
<i>Werkdruk en trouw zijn</i>	9
<i>Zelfcontrole en attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn</i> ...	9
<i>Interactie tussen werkdruk en zelfcontrole</i>	10
Methode.....	11
<i>Participanten</i>	11
<i>Procedure</i>	12
<i>Meetinstrumenten relatiebeschermende mechanismen</i>	12
<i>Meetinstrument zelfcontrole</i>	13
<i>Meetinstrument werkdruk</i>	13
<i>Meetinstrumenten algemene vragen</i>	14
<i>Analyses</i>	14
Resultaten	16
<i>Werkdruk en attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn</i>	16
<i>Zelfcontrole en attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn</i> ..	16
<i>Interactie tussen werkdruk en zelfcontrole</i>	17
<i>Controlevariabele relatiecommitment</i>	19
<i>Controlevariabele werkbetrokkenheid</i>	19
<i>Controlevariabele geslacht</i>	20
<i>Controlevariabele kinderen</i>	21
Discussie.....	22

<i>Theoretische implicaties</i>	22
<i>Vervolgonderzoek en limitaties</i>	23
<i>Conclusie</i>	25
Referenties.....	26
Bijlage 1 Meetinstrumenten	30
<i>Start onderzoek</i>	30
<i>Attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid</i>	31
<i>Attitudes ten aanzien van opoffering</i>	32
<i>Attitudes ten aanzien van trouw zijn</i>	33
<i>Zelfcontrole</i>	35
<i>Dagelijkse werkdruk</i>	36
<i>Werkbetrokkenheid</i>	37
<i>Demografische gegevens</i>	38
<i>Gegevens relatie</i>	38
<i>Relatiecommitment</i>	39
<i>Gegevens werk</i>	40
<i>Afsluiting</i>	41

Samenvatting

Deze studie onderzocht wat de invloed was van werkdruk op de partnerrelatie, en specifiek attitudes ten aanzien van drie relatiebeschermende mechanismen: vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn. Daarnaast is er gekeken naar het directe effect van zelfcontrole en de interactie tussen werkdruk en zelfcontrole op deze relatiebeschermende mechanismen. Een totaal van 250 participanten heeft een digitale vragenlijst ingevuld waarin ingegaan is op deze constructen. De resultaten lieten in overeenstemming met suggesties vanuit eerder onderzoek zien dat zelfcontrole invloed had op de attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn. In tegenstelling tot eerder onderzoek werd werkdruk niet geassocieerd met deze drie relatiebeschermende mechanismen. De interactie tussen werkdruk en zelfcontrole had hier tevens geen invloed op. Het geslacht van de participant is een factor die wellicht van invloed is op de associatie tussen werkdruk en attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn. Implicaties en suggesties voor vervolgonderzoek worden behandeld in de algemene discussie.

Kernwoorden: werkdruk, vergevingsgezindheid, opoffering, trouw, zelfcontrole

Abstract

This study examined the influence of work stress on intimate partner relationships, and in particular attitudes towards three relationship-protective mechanisms: forgiveness, sacrifice and fidelity. In addition, the present study examined whether self-control directly, and in interaction with work stress, affected these relationship-protective mechanisms. A total of 250 participants completed an online survey that assessed these constructs. The results showed that, in line with previous research, self-control was associated with attitudes towards forgiveness, sacrifice and fidelity. In contrast to previous research, results did not reveal significant associations between work stress and the three relationship-protective attitudes. The interaction between work stress and self-control did not reach significance either. The gender of the participant might be an influential factor to the association between work stress and attitudes towards forgiveness, sacrifice and fidelity. Implications and suggestions for future research are discussed.

Key words: work stress, forgiveness, sacrifice, fidelity, self-control

Inleiding

Het onderhouden van een partnerrelatie is een uitdagende opgave. Conflicterende interesses, irritaties of de aantrekkelijkheid van andere potentiële partners kunnen de stabiliteit en tevredenheid van een partnerrelatie sterk op de proef stellen. De cijfers liegen er ook niet om; de afgelopen decennia is het aantal echtscheidingen sterk gestegen. Zo blijkt uit onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2015) dat er in 1950 per duizend echtparen drie echtscheidingen waren. In 2000 waren dit er 9,8 en in 2014 kwam dit neer op 10,4 echtscheidingen. Het is van belang om te verklaren welke factoren in toenemende mate de partnerrelatie aantasten. Het ervaren van werkdruk is een van de factoren die het onderhouden van een partnerrelatie mogelijk moeilijker maakt.

Er is sprake van werkdruk wanneer de balans tussen de werkbelasting en de belastbaarheid van de werknemers verstoord is (CBS, 2016). In 2014 gaf 36.5% van de Nederlandse beroepsbevolking aan erg snel te werken, 45.2% zei heel veel werk te doen en 30.7% gaf aan extra hard te werken. Uit cijfers van het CBS (2015) blijkt dat burn-out klachten, emotionele uitputting en uitputting door werk van 2009 tot 2012 zijn toegenomen. Uit onderzoek van het CBS en Toegepast-Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO) blijkt zelfs dat in 2014 het percentage Nederlandse werknemers met burn-outklachten is gestegen tot ruim 14% (CBS, 2015). Met de toenemende burn-outklachten, emotionele uitputting en uitputting door werk kan gesteld worden dat werkdruk in toenemende mate een maatschappelijk actueel onderwerp is in de Nederlandse samenleving.

Het is nog onduidelijk in hoeverre er een verband is tussen de toenemende werkdruk en het feit dat steeds meer mensen moeite hebben met het onderhouden van hun relatie. In dit onderzoek wordt geprobeerd dit verband te verduidelijken door specifiek naar drie relatiebeschermende mechanismen te kijken, namelijk vergeving, opoffering en trouw zijn, om zodoende te kunnen verklaren wat het verband is tussen werkdruk en deze relatiebeschermende mechanismen.

Met het onderhouden van de partnerrelatie onder werkdruk zal niet iedereen evenveel moeite hebben. Zelfcontrole is een factor die hier mogelijk op van invloed is (Finkel & Campbell, 2001; Tagney, Baumeister & Boone, 2004; Vohs, Finkenauer & Baumeister, 2011). Zelfcontrole is de mogelijkheid om de innerlijke responsen te negeren of te veranderen en om ongewilde gedragsneigingen, zoals impulsen, te onderbreken en ervan af te zien (Tagney, Baumeister & Boone, 2004). In deze masterthesis zal daarom tevens worden gekeken of de capaciteit voor zelfcontrole de associatie tussen werkdruk en vergeving,

opoffering en trouw zijn beïnvloed. Allereerst zal het theoretisch kader worden besproken, dat uitmondt in de hypothesen.

Werkdruk en de partnerrelatie

Eerder onderzoek naar de invloed van werkdruk op de partnerrelatie heeft zich voornamelijk gefocust op het verband tussen stress op het werk en de relatiekwaliteit, bijvoorbeeld door te kijken naar het meenemen van werkdruk naar de partner in de thuissituatie. In een review van Randall en Bodenmann (2008) wordt gesteld dat stress mogelijk een schadelijke invloed heeft op het functioneren en de duur van relaties. Van Steenbergen, Kluwer en Karney (2011) hebben daadwerkelijk onderzoek gedaan naar de invloed van stress op de relatiekwaliteit. Uit dit longitudinale onderzoek blijkt dat stress over het algemeen een negatieve invloed heeft op de partnerrelatie. Stress op het werk hoeft echter niet altijd slecht te zijn voor de kwaliteit van de partnerrelatie. Dit is afhankelijk van hoe leuk de partners hun baan vinden, of ze kinderen hebben en hun geslacht (Van Steenbergen et al., 2011).

Het meenemen van werkdruk naar de thuissituatie is te verklaren vanuit het *spillover* en het *crossover* effect. Het *spillover* effect is gebaseerd op de *scarcity theory on human energy*. Deze theorie stelt dat elk individu schaarse bronnen heeft, zoals energie en tijd (Greenhaus & Beutell, 1985). *Spillover* ontstaat wanneer een individu al zijn of haar bronnen in situatie A heeft verbruikt, waardoor hij of zij niet meer over de capaciteit beschikt om constructief te reageren in situatie B (Bolger, DeLongis, Kessler & Wethington, 1989). Constructief reageren op de partner vergt bronnen, zoals energie. Er kan sprake zijn van het *spillover* effect in de partnerrelatie wanneer een individu al zijn energie heeft gebruikt op het werk, waardoor hij of zij er niet meer in slaagt constructief te reageren op de partner. Uit de meta-analyse van Ford, Heinen en Langkamer (2007) blijkt dat stress op het werk meer ‘oversteekt’ naar het familie domein dan dat familie stress oversteekt naar het werkdomein. In lijn met deze meta-analyse hebben Danner-Vlaardingebroek, Kluwer, Van Steenbergen en Van der Lippe (2013) onderzocht hoe negatieve, maar ook positieve ervaringen tijdens de werkdag overlopen naar de partnerrelatie. Uit dit onderzoek blijkt dat de ervaringen tijdens de werkdag van de partners overlopen naar de partnerrelatie doordat de partners in meer of mindere mate psychologisch beschikbaar voor elkaar zijn (Danner-Vlaardingebroek et al., 2013). De invloed van het *spillover* effect als gevolg van werkdruk in de partnerrelatie wordt in verschillende studies bevestigd (Bolger et al., 1989; Danner-Vlaardingebroek et al., 2013;

Ford, Heinen, & Langkamer, 2007; Repetti & Saxbe, 2009; Story & Repetti, 2006; Van Steenbergen et al., 2011).

Het *crossover* effect is een ander effect van waaruit de overgang van werkdruk naar de thuissituatie verklaard kan worden. *Crossover* is de invloed van de ervaringen van de ene partner op de emoties van de andere partner en de tevredenheid in de relatie (Westman, 2001). Zo kan spanning op het werk van de ene partner een empathische reactie bij de andere partner oproepen, waardoor het spanningsniveau bij deze partner ook stijgt. Westman, Etzion en Segev (2001) bevestigen het *crossover* effect. Uit hun onderzoek blijkt dat het werk-familie conflict van de ene partner deels bepalend is voor het werk-familie conflict dat de andere partner ervaart. Sociale steun van hun echtgenoten blijkt voor vrouwen een buffer te zijn in de relatie tussen stressfactoren op het werk en het werk-familie conflict (Westman et al., 2001). De invloed van het *crossover* effect op de partnerrelatie als gevolg van werkdruk wordt tevens in verschillende studies bevestigd (Van Steenbergen et al., 2011; Westman, 2001; Westman et al., 2001).

Uit verschillende studies blijkt dat de invloed van *spillover* en *crossover* effecten anders is voor stellen zonder kinderen dan voor stellen met kinderen (Van Steenbergen et al., 2011, Repetti & Saxbe, 2009). Daarnaast is de invloed van het verband tussen werkdruk en de partnerrelatie anders voor mannen dan voor vrouwen (Bolger et al., 1989; Schulz, Cowan, Pape Cowan, & Brennan, 2004; Story & Repetti, 2006; Van Steenbergen et al., 2011). De resultaten hierover uit eerder onderzoek zijn echter inconsistent. Daarom is het van belang in het onderzoek te controleren voor geslacht en het hebben van kinderen wanneer gekeken wordt naar het verband tussen werkdruk en vergeving, opoffering en trouw zijn.

Werkdruk en vergevingsgezindheid

In het huidige onderzoek wordt niet gekeken naar relatiekwaliteit maar naar attitudes ten aanzien van drie relatiebeschermende mechanismen, namelijk attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn. Er zal naar attitudes worden gekeken en niet naar het daadwerkelijke gedrag, omdat attitudes een goede voorspeller zijn van het gedrag en daarnaast ook makkelijker te meten zijn (Ajzen, 1991). Vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn, zijn bepalende aspecten voor de relatiekwaliteit. Zo houden partners de relatie in stand door elkaar te vergeven. Daarnaast zorgt vergeving voor een afname van het negatief affect, waardoor het individuele welbevinden verbetert en zelfs de gezondheid toeneemt, onder andere doordat vergeving tot minder angsten en minder depressie leidt (Lawler, Younger, Piferi, Jobe, Edmondson, & Jones, 2005).

Vergeving is dus een belangrijke factor voor een duurzame, tevreden relatie. Om de partner te kunnen vergeven, is het nodig je constructief te gedragen binnen de relatie. Constructief op de partner reageren, specifiek door de partner te vergeven, kost energie. Hoeveel energie je hebt om je partner te vergeven is afhankelijk van de zelfregulerende *strenght depletion* (Finkel & Campbell, 2001). De zelfregulerende *strenght depletion* is de zelfcontrole op een bepaald moment in een bepaalde situatie, ofwel de situationele zelfcontrole. Als iemand hoge werkdruk ervaart, wordt er veel beroep gedaan op diens situationele zelfcontrole, waardoor er mogelijk minder energie over is om constructief op de partner te reageren, specifiek door de partner te vergeven. Aangezien werkdruk het proces van vergeving lijkt te ondermijnen, heeft het mogelijk een negatief effect op relaties. Om dit te onderzoeken is de volgende hypothese geformuleerd:

1. Meer ervaren werkdruk is negatief geassocieerd met attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid binnen de partnerrelatie.

Werkdruk en opoffering

Opoffering voor de partner is een tweede bepalende factor in de partnerrelatie. Stanley en Markman (1992) stellen dat opoffering voldoening kan geven wanneer er betrokkenheid is binnen de partnerrelatie. Daarnaast blijkt dat attitudes ten aanzien van opoffering het succes van een huwelijk voorspellen (Stanley, Whitton, Sadberry, Clements & Markman, 2006). Tevens wordt opoffering geassocieerd met een verbetering van het individueel welbevinden (Impett, Gable, & Peplau, 2005). Voor opoffering is het nodig om constructief op de partner te reageren (McCullough et al., 1998). Zoals hierboven ook is gesteld, kost constructief op de partner reageren energie (Bolger et al., 1989; Finkel & Campbell, 2001). Hoeveel energie er over is voor opoffering voor de partner is afhankelijk van de situationele zelfcontrole (Finkel & Campbell, 2001). Deze situationele zelfcontrole wordt mogelijk beïnvloed door werkdruk. Doordat werkdruk het proces van opoffering lijkt te ondermijnen, heeft het mogelijk een negatief effect op de partnerrelatie. Dit wordt onderzocht aan de hand van de volgende hypothese:

2. Meer ervaren werkdruk is negatief geassocieerd met attitudes ten aanzien van opoffering binnen de partnerrelatie.

Werkdruk en trouw zijn

Ten derde wordt in dit onderzoek gekeken naar trouw zijn binnen de partnerrelatie. Uit onderzoek blijkt dat een gebrek aan trouw, meestal gemeten als ontrouw in de vorm van seks buiten het huwelijk, tevredenheid in het huwelijk vermindert, de neiging tot scheiden vergroot en de kans op een daadwerkelijke scheiding vergroot (Previti & Amato, 2004). Trouw zijn is dus bepalend voor de relatieduur en tevredenheid. Om trouw te zijn aan je partner, is constructief gedrag nodig. Men heeft situationele zelfcontrole nodig om zich constructief te gedragen binnen de relatie en specifiek om ontrouw te voorkomen. Werkdruk kan deze situationele zelfcontrole echter uitputten (Finkel & Campbell, 2001). Wellicht heeft werkdruk een negatief effect op de partnerrelatie, doordat werkdruk het proces van trouw zijn ondermijnt. Om dit te onderzoeken, is de volgende hypothese geformuleerd:

3. Meer ervaren werkdruk is negatief geassocieerd met attitudes ten aanzien van trouw zijn binnen de partnerrelatie.

Zelfcontrole en attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn

Werkdruk heeft invloed op de situationele zelfcontrole doordat energie nodig is om met werkdruk om te gaan, zoals eerder is uitgelegd. Dit is het situationele aspect van zelfcontrole, maar daarnaast heeft zelfcontrole ook een dispositioneel aspect. Dat is de zelfcontrole als karakteristiek van een individu (Finkel & Campbell, 2001). Mogelijk is de individuele capaciteit voor zelfcontrole ook van invloed op de attitudes ten aanzien van vergeving, opoffering en trouw zijn.

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat een hoge dispositionele zelfcontrole de waarschijnlijkheid vergroot dat een individu destructief gedrag onderdrukt en constructief reageert als reactie op potentieel destructief gedrag van de partner (Finkel & Campbell, 2001; Vohs, Finkenauer, & Baumeister, 2011). Daarnaast blijkt dat dispositionele zelfcontrole de negatieve *spillover* van de werksituatie naar de thuissituatie voorspelt (Danner-Vlaardingebroek et al., 2013; Finkel & Campbell, 2001; Karremans, Pronk, & Van der Wal, 2015). Om na te gaan in hoeverre er een verband is tussen dispositionele zelfcontrole en de relatiebeschermende mechanismen, is de volgende hypothese opgesteld:

4. Dispositionele zelfcontrole is positief geassocieerd met attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn in de partnerrelatie.

Interactie tussen werkdruk en zelfcontrole

Aangezien er mogelijk een verband is tussen dispositionele zelfcontrole en de relatiebeschermende mechanismen, is de dispositionele zelfcontrole wellicht ook bepalend voor het verband tussen werkdruk en de relatiebeschermende mechanismen. Een hogere werkdruk zorgt voor een vermindering van de situationele zelfcontrole, waardoor de dispositionele component van zelfcontrole bepalender wordt voor het gedrag. In overeenstemming hiermee constateerden Baumeister, Gailliot, DeWall en Oaten (2006) in hun meta-analyse dat individuele verschillen grotere gedragsverschillen tot gevolg hebben wanneer de situationele zelfcontrole uitgeput is.

Uit onderzoek naar *boundary management* blijkt dat individuen met een lage dispositionele zelfcontrole werk en privé vaker integreren, terwijl individuen met een hoge dispositionele zelfcontrole werk en privé beter gescheiden kunnen houden (Kossek, Lautsch, & Eaton, 2006). Het integreren van werk en privé kan voor werk-privé conflicten zorgen doordat men moet wisselen tussen de werkkrol en de familierol. Gerichtheid op integratie van werk en privé zou ook voor meer doorlaatbaarheid kunnen zorgen tussen het werkdomein en het thuisdomein (Kossek, Lautsch & Eaton, 2006). Dit betekent bijvoorbeeld dat iets vervelends dat gebeurt in de werksituatie negatieve invloed heeft op de thuissituatie. Individuen met een lage dispositionele zelfcontrole ervaren dus mogelijk meer werk-privé conflicten en daardoor meer negatieve effecten van werkdruk.

Wellicht is het zo dat individuen met een lage zelfcontrole ook meer negatieve effecten van werkdruk op de partnerrelatie ervaren. Het is daarom relevant om na te gaan of het verband tussen werkdruk en de attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn via dispositionele zelfcontrole verloopt. Om dit te onderzoeken is de volgende hypothese geformuleerd:

5. Werkdruk en attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn binnen de partnerrelatie hangen sterker samen voor mensen met een lage zelfcontrole.

Methode

Participanten

De deelnemers zijn van 13 maart 2016 tot 14 april 2016 benaderd. Er waren twee voorwaarden voor deelname aan dit onderzoek. Ten eerste diende elke respondent een partnerrelatie te hebben. Ten tweede moest elke respondent fulltime of parttime werk hebben.

Om de werving van voldoende participanten te garanderen, werd de onderzoeksgroep via een combinatie van een sneeuwbalsteekproef en een gemakssteekproef (*convenience sample*) benaderd. Er is via verschillende netwerken, zoals organisaties waar kennissen of familieleden werkzaam zijn, een mail gestuurd met het verzoek onder bovengenoemde voorwaarden de vragenlijst in te vullen. Bij deze mail werd gemeld dat de vragenlijst tevens kon worden doorgestuurd naar andere mogelijke respondenten met werk en een partnerrelatie.

De vragenlijst is door 252 respondenten ingevuld. De data van twee respondenten zijn verwijderd omdat zij geen relatie hadden. Daarmee bleven de data van 250 respondenten over, waarvan 121 mannen (48.4%) en 129 vrouwen (51.6%). De relatieduur liep uiteen van 1 tot 48 jaar. De respondenten hadden gemiddeld een relatie van 21.5 jaar, $SD = 13.40$. De leeftijd van de respondenten liep uiteen van 21 jaar tot 68 jaar met een gemiddelde leeftijd van 47 jaar, $SD = 13.12$. De overige kenmerken van de steekproef staan beschreven in tabel 1.

Tabel 1

Demografische gegevens

	N	%
Kinderen		
.Wel	186	74.4
.Niet	64	25.6
Seksuele oriëntatie		
.Heteroseksueel	242	96.8
.Homoseksueel	7	2.8
.Biseksueel	1	.4
Opleidingsniveau		
.Lager of basisonderwijs	1	.4
.Voortgezet onderwijs	8	3.2
.MBO	33	13.2

.HBO	106	42.4
.WO	102	40.8
Sector		
.Onderwijs	139	55.6
.Zakelijke dienstverlening	29	11.6
.Gezondheids- en welzijnszorg	19	7.6
.Overig	63	25.2
Werk		
.Fulltime	137	54.8
.Parttime	113	45.2

$N = 250$

Procedure

Het onderzoeksdesign was correlatieel en cross-sectioneel. Het onderzoek bestond uit een vragenlijst onder mensen met werk en een partnerrelatie. Deze vragenlijst was digitaal opgezet via het programma Qualtrics van de Universiteit Utrecht. De vragenlijst bestond uit verschillende onderdelen. De eerste drie onderdelen waren gericht op de relatiebeschermende mechanismen: attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn. Door middel van het vierde onderdeel werd de dispositionele zelfcontrole van de respondent in kaart gebracht. Vervolgens was het vijfde onderdeel gericht op de werkdruk. De laatste onderdelen betroffen een aantal algemene vragen over de relatie en het werk.

Meetinstrumenten relatiebeschermende mechanismen

De kwaliteit van de partnerrelatie is gemeten aan de hand van drie relatiebeschermende mechanismen: attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, attitudes ten aanzien opoffering voor de partner en attitudes ten aanzien van trouw zijn. Er is gekeken of de drie relatiebeschermende mechanismen in hoge mate met elkaar correleerden, maar er bleek nauwelijks correlatie te zijn tussen trouw zijn en vergeving, $R(248) = .07$, $p = .258$. Daarom is besloten de drie relatiebeschermende mechanismen onafhankelijk van elkaar te analyseren. De relatiebeschermende mechanismen werden elk gemeten op een zeven-punts Likertschaal met items die zowel positief als negatief gepoold zijn (1 = zeker niet, 7 = zeker wel).

Attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid werden gemeten door middel van de vertaalde versie van de *Attitudes toward Forgiveness* vragenlijst van Brown (2003), die uit zes items bestond. Een voorbeeld van een item uit deze vragenlijst was 'Vergeving is een teken van zwakte'. Voor alle analyses gold dat de items die andersom gepoold waren, eerst zijn omgescoord. Uit de factoranalyse en betrouwbaarheidsanalyse bleek dat item 2, 'Rechtvaardigheid is belangrijker dan genade', de betrouwbaarheid van de schaal verlaagde (Cronbach's Alfa is .58). Omdat de betrouwbaarheid van de schaal niet substantieel veranderde wanneer item 2 werd verwijderd (Cronbach's α is .59), is ervoor gekozen item 2 mee te nemen in de analyses.

Attitudes ten aanzien van opoffering zijn in kaart gebracht middels de zes vertaalde items van de *Satisfaction with Sacrifice Scale* (Stanley & Markman, 1992), bijvoorbeeld 'Ik ervaar weinig voldoening wanneer ik mezelf opoffer voor mijn partner'. De items vormden een voldoende betrouwbare schaal (Cronbach's α is .75).

Attitudes ten aanzien van trouw zijn werden tenslotte gemeten middels de *Attitudes toward Infidelity* vragenlijst, die uit twaalf items bestond en eveneens in het Nederlands vertaald was (Whatley, 2006). Een voorbeeld van een item uit deze vragenlijst is 'Ontrouw in het huwelijk is reden voor een scheiding'. De items vormden een betrouwbare schaal (Cronbach's α is .84).

Meetinstrument zelfcontrole

Om de dispositionele zelfcontrole in kaart te brengen, is de verkorte versie van de zelfcontrole schaal van Tangney, Baumeister en Boone (2004) vertaald. De korte versie van deze schaal bestaat uit dertien items die zowel positief als negatief gepoold zijn ('Ik ben goed in het weerstaan van verleidingen', 'Ik handel vaak zonder alle alternatieven te overdenken'). De items zijn beantwoord op een vijf-punts Likertschaal (1 = zeker niet, 5 = zeker wel) en vormden een betrouwbare schaal (Cronbach's α is .81).

Meetinstrument werkdruk

De dagelijkse werkdruk werd gemeten door middel van een in het Nederlands vertaalde versie van de werkdrukschaal (Van Steenbergen, Kluwer & Karney, 2011, verkregen van Repetti, 1989), die uit vijf items bestond. De vijf items waren (1) 'Het is het soort werkdruk waar mensen nachtmerries over hebben', (2) 'Er worden teveel eisen gesteld aan mijn tijd', (3) 'Het is meestal erg druk', (4) 'Ik voel me vaak alsof ik amper de kans krijg om adem te halen', en (5) 'Ik zou meer tijd kunnen gebruiken voor een pauze'. Deze items

zijn op een vier-punts Likertschaal beantwoord (1 = zeker niet, 4 = zeker wel) en vormden een betrouwbare schaal (Cronbach's α is .82).

Meetinstrumenten algemene vragen

Ter controle hebben de respondenten een vragenlijst over werkbetrokkenheid ingevuld. Werkbetrokkenheid is gemeten middels de Utrechtse Bevlogenheidsschaal (Schaufeli & Bakker, 2003). De verkorte versie van deze schaal bestaat uit negen items. Deze schaal meet drie aspecten van werkbetrokkenheid, namelijk vitaliteit, toewijding en absorptie. In de verkorte versie van de schaal zijn per aspect drie items opgenomen. Alle items zijn positief gepoold. Een voorbeeld van een item uit deze schaal is 'Op mijn werk bruis ik van energie'. De items zijn gemeten op een zes-punts Likertschaal (1 = nooit, 6 = altijd). De items vormden een betrouwbare schaal (Cronbach's α is .90).

Nadat de respondenten de vragenlijsten over de relatiebeschermende mechanismen, zelfcontrole en de werksituatie hadden beantwoord, kregen zij ter controle een vragenlijst over hun relatiecommitment en een aantal algemene vragen wat betreft hun demografische gegevens, relatie en werk.

Relatiecommitment is gemeten door middel van het commitment onderdeel van de Investment Model Scale (Rusbult, Martz & Agnew, 1998). Deze schaal bestaat uit zeven items. Een voorbeeld van een item uit deze schaal is 'Ik wil dat onze relatie nog heel lang duurt'. Deze items zijn gemeten op een negen-punts Likertschaal (1 = helemaal mee oneens, 9 = helemaal mee eens). De items vormden een betrouwbare schaal (Cronbach's α is .90).

Analyses

De data zijn op één meetmoment verzameld en vervolgens geanalyseerd met behulp van IBM SPSS Statistics. Allereerst is de invloed van werkdruk op attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw onderzocht door middel van drie regressieanalyses. Daarna is de invloed van zelfcontrole op deze drie relatiebeschermende mechanismen gemeten, tevens aan de hand van drie regressieanalyses. Tenslotte is de interactie tussen werkdruk en zelfcontrole op de attitudes ten aanzien van de drie relatiebeschermende mechanismen door middel van drie moderatie-regressieanalyses onderzocht. Dezelfde regressieanalyses zijn daarna nogmaals uitgevoerd met de controlevariabelen relatiecommitment, werkbetrokkenheid, geslacht en kinderen.

Om de interactie tussen werkdruk en zelfcontrole te kunnen onderzoeken, was het nodig een interactievariabele aan te maken. De schalen van werkdruk en zelfcontrole waren

verschillend, daarom zijn er eerst z-scores aangemaakt. Vanuit deze z-scores is de interactievariabele opgesteld.

Tabel 2

Beschrijvende statistiek

	Bereik	Gemiddelde/proportie	Std. Dev.
Afhankelijke variabelen			
Attitudes t.a.v. vergevingsgezindheid	1 – 7	5.32	.83
Attitudes t.a.v. opoffering	1 – 7	5.00	.96
Attitudes t.a.v. trouw zijn	1 – 7	5.60	.96
Onafhankelijke en controlevariabelen			
Zelfcontrole	1 – 5	3.47	.60
Werkdruk	1 – 4	2.52	.73
Werkbetrokkenheid	1 – 6	4.45	.76
Relatiecommitment	1 – 9	8.26	1.03

N = 250

Resultaten

Werkdruk en attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn

Met de eerste hypothese is gesteld dat meer ervaren werkdruk negatief geassocieerd zou worden met attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid binnen de partnerrelatie. Uit de regressieanalyse bleek dat werkdruk een significante voorspeller was van attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid ($\beta = .16, p = .011$). Dit wil zeggen dat meer werkdruk samen ging met positievere attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid. Hiermee is de eerste hypothese verworpen.

Daaropvolgend is de hypothese getoetst waarmee gesteld is dat meer ervaren werkdruk negatief geassocieerd zou zijn met attitudes ten aanzien van opoffering. Uit de regressieanalyse bleek dat er een marginaal significant verband was tussen werkdruk en attitudes ten aanzien van opoffering ($\beta = .12, p = .057$). Met andere woorden: een toename in werkdruk ging enigszins gepaard met positievere attitudes ten aanzien van opoffering. De tweede hypothese is tevens verworpen.

Met de derde hypothese is gesteld dat meer ervaren werkdruk negatief geassocieerd zou worden met attitudes ten aanzien van trouw zijn. Uit de analyse bleek dat er geen verband was tussen werkdruk en attitudes ten aanzien van trouw ($\beta = .05, p = .388$). Dit betekent dat een verandering van werkdruk niet gepaard ging met een verandering in attitudes ten aanzien van trouw zijn. De derde hypothese is hiermee tevens verworpen.

Samengevat is de verwachting dat werkdruk voor minder positieve attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn zou zorgen in het huidige onderzoek verworpen. In dit onderzoek zorgde werkdruk voor een toename in positieve attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid en opoffering en had werkdruk geen invloed op de attitudes ten aanzien van trouw zijn.

Zelfcontrole en attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn

Ten vierde is de hypothese getoetst waarin gesteld is dat mensen met een lage dispositionele zelfcontrole minder positieve attitudes zouden hebben ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn in de partnerrelatie. Uit de regressieanalyse bleek dat er een significant verband was tussen dispositionele zelfcontrole en attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid ($\beta = .22, p < .001$). De associatie tussen dispositionele zelfcontrole en attitudes ten aanzien van opoffering werd tevens bevestigd ($\beta = .15, p = .019$). Ook was de associatie tussen dispositionele zelfcontrole en attitudes ten aanzien van trouw

zijn significant ($\beta = .19, p = .002$). Met andere woorden: hoe meer dispositionele zelfcontrole, hoe meer positieve attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn.

Interactie tussen werkdruk en zelfcontrole

Ten vijfde is de hypothese getoetst waarin gesteld is dat werkdruk en attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn binnen de partnerrelatie sterker zouden samenhangen voor mensen met een lage dispositionele zelfcontrole. Uit de regressieanalyse bleek dat er geen significant verband was tussen de interactie tussen werkdruk en dispositionele zelfcontrole en attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid ($\beta = .01, p = .935$), attitudes ten aanzien van opoffering ($\beta = .00, p = .982$) en attitudes ten aanzien van trouw zijn ($\beta = .07, p = .267$). Dit wil zeggen dat werkdruk niet specifiek voor mensen met een lage dispositionele zelfcontrole leidde tot een negatievere houding ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn binnen de partnerrelatie.

Tabel 3

Hiërarchische regressieanalyse met de variabelen die attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid voorspellen (N = 250)

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>p</i>
Model 1				
Constant	4.70	0.17		< .001**
Werkdruk	0.16	0.07	.15	.016*
Model 2				
Constant	3.70	0.33		< .001**
Werkdruk	0.17	0.07	.16	.010*
Zelfcontrole	0.29	0.08	.22	< .001**
Model 3				
Constant	3.70	0.33		< .001**
Werkdruk	0.17	0.07	.16	.011*
Zelfcontrole	0.29	0.08	.22	< .001**
Werkdruk X Zelfcontrole	0.00	0.04	.01	.935

Noot 1. $R^2 = .02$, $\Delta R^2 = .02$ voor Model 1; $R^2 = .07$, $\Delta R^2 = .07$ voor Model 2; $R^2 = .07$, $\Delta R^2 = .06$ voor Model 3.

Noot 2. * $p < .05$, ** $p < .01$.

Tabel 4

Hiërarchische regressieanalyse met de variabelen die attitudes ten aanzien van opoffering voorspellen (N = 250)

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>p</i>
Model 1				
Constant	4.62	0.22		< .001**
Werkdruk	0.15	0.08	.12	.068
Model 2				
Constant	3.79	0.41		< .001**
Werkdruk	0.16	0.08	.12	.057
Zelfcontrole	0.24	0.10	.15	.018*
Model 3				
Constant	3.79	0.42		< .001**
Werkdruk	0.16	0.08	.12	.057
Zelfcontrole	0.24	0.10	.15	.019*
Werkdruk X Zelfcontrole	0.00	0.06	.00	.982

Noot 1. $R^2 = .01$, $\Delta R^2 = .01$ voor Model 1; $R^2 = .04$, $\Delta R^2 = .03$ voor Model 2; $R^2 = .04$, $\Delta R^2 = .02$ voor Model 3.

Noot 2. * $p < .05$, ** $p < .01$.

Tabel 5

Hiërarchische regressieanalyse met de variabelen die attitudes ten aanzien van trouw zijn voorspellen (N = 250)

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>p</i>
Model 1				
Constant	5.41	0.22		< .001**
Werkdruk	0.08	0.08	.06	.365
Model 2				

Constant	4.33	0.41		< .001**
Werkdruk	0.08	0.08	.06	.314
Zelfcontrole	0.31	0.10	.19	.002**
Model 3				
Constant	4.35	0.41		< .001**
Werkdruk	0.07	0.08	.05	.388
Zelfcontrole	0.31	0.10	.19	.002**
Werkdruk X Zelfcontrole	0.06	0.06	.07	.267

Noot 1. $R^2 = .00$, $\Delta R^2 = -.00$ voor Model 1; $R^2 = .04$, $\Delta R^2 = .03$ voor Model 2; $R^2 = .05$, $\Delta R^2 = .03$ voor Model 3.

Noot 2. * $p < .05$, ** $p < .01$.

Controlevariabele relatiecommitment

Nadat de hypothesen zijn getoetst, is er naar de controlevariabelen relatiecommitment, werkbetrokkenheid, geslacht en kinderen gekeken. Ten eerste veranderden de effecten niet noemenswaardig wanneer er voor relatiecommitment gecontroleerd werd. Wel was de associatie tussen relatiecommitment en attitudes ten aanzien van trouw zijn significant ($\beta = .38$, $p < .001$) en was de associatie tussen relatiecommitment en attitudes ten aanzien van opoffering marginaal significant ($\beta = .13$, $p = .051$). Dit wil zeggen dat een toename in relatiecommitment samen ging met meer positieve attitudes ten aanzien van trouw zijn en enigszins met meer positieve attitudes ten aanzien van opoffering. Deze significante effecten waren wellicht te verklaren door de hoge, significante correlatie tussen relatiecommitment en attitudes ten aanzien van trouw zijn ($R_s = .43$, $p < .001$) en de lage, significante correlatie tussen relatiecommitment en attitudes ten aanzien van opoffering ($R_s = .19$, $p = .003$).

Controlevariabele werkbetrokkenheid

Ten tweede veranderde de associatie tussen werkdruk en attitudes ten aanzien van opoffering van marginaal significant naar significant wanneer werkbetrokkenheid aan het model werd toegevoegd ($\beta = .14$, $p = .027$). Daarnaast was het verband tussen werkbetrokkenheid en attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid significant ($\beta = .13$, $p = .041$) en was er een marginaal significant verband tussen werkbetrokkenheid en attitudes ten aanzien van opoffering. ($\beta = .13$, $p = .058$) Met andere woorden: een toename van werkbetrokkenheid ging gepaard met voor een toename in positieve attitudes ten aanzien van

vergevingsgezindheid en enigszins voor een toename in positieve attitudes ten aanzien van opoffering. Dit was mogelijk te verklaren vanuit de lage, significante correlatie tussen werkbetrokkenheid en attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid ($R = .15, p = .018$) en de lage, significante correlatie tussen werkbetrokkenheid en attitudes ten aanzien van opoffering ($R = .13, p = .040$).

Controlevariabele geslacht

Ten derde is gekeken naar de controlevariabele geslacht. Er is door middel van een t-toets nagegaan of er verschillen waren tussen mannen en vrouwen wat betreft attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn. De t-toets betreffende opoffering was significant, waarbij mannen ($M = 5.25, SD = .88$) .47 hoger scoorden dan vrouwen ($M = 4.78, SD = .98$), $t(248) = 3.994, p < .001$, tweezijdig, $d = .99$. Er is een marginaal significant verschil gevonden tussen mannen en vrouwen in attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, waarbij mannen ($M = 5.19, SD = .77$) hoger scoorden dan vrouwen ($M = 5.02, SD = .77$), $t(248) = 1.74, p = .083$. Tevens is er een marginaal verschil gevonden tussen mannen en vrouwen in attitudes ten aanzien van trouw zijn, waarbij vrouwen ($M = 5.70, SD = .101$) hoger scoorden dan mannen ($M = 5.49, SD = .90$), $t(248) = -1.71, p = .088$.

Daarnaast is geslacht opgenomen in het regressiemodel. De effecten veranderden niet essentieel wanneer geslacht aan het model werd toegevoegd. Wel was er een hoofdeffect van geslacht op attitudes ten aanzien van opoffering ($\beta = -.24, p < .001$). Dit betekende dat vrouwen minder positieve attitudes ten aanzien van opoffering hadden dan mannen. Dit kan verklaard worden vanuit de correlatieanalyse, waaruit bleek dat er een significante correlatie was tussen geslacht en attitudes ten aanzien van opoffering ($R = -.25, p < .001$).

Er is vervolgens een aantal extra analyses uitgevoerd om te achterhalen of de samenhang tussen werkdruk, dispositionele zelfcontrole en de interactie tussen werkdruk en dispositionele zelfcontrole en de attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn gemodereerd werd door geslacht en het hebben van kinderen. Uit deze analyses bleek dat de interactie tussen werkdruk en dispositionele zelfcontrole op attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid gemodereerd werd door geslacht ($\beta = -.18, p = .035$). Dit betekent dat er significante verschillen zijn tussen mannen en vrouwen op de relatie tussen de interactie van werkdruk en dispositionele zelfcontrole en attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid.

Controlevariabele kinderen

Tenslotte is de controlevariabele kinderen aan het model toegevoegd. De effecten veranderden niet noemenswaardig wanneer deze variabele in het model werd opgenomen. Tevens is er geen hoofdeffect en geen moderatie met de variabele kinderen gevonden.

Discussie

De werkdruk lijkt de afgelopen jaren onder de Nederlandse bevolking flink te zijn toegenomen. Daarnaast lijken steeds meer mensen moeite te hebben met het onderhouden van de partnerrelatie. In het huidige onderzoek is nagegaan of de ervaren werkdruk samenhangt met attitudes ten aanzien van relatiebeschermende mechanismen, zoals vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn. Uit de resultaten bleek werkdruk geassocieerd te zijn met attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid en opoffering en niet geassocieerd te zijn met attitudes ten aanzien van trouw zijn binnen de partnerrelatie. Daarnaast bleek dispositionele zelfcontrole geassocieerd te zijn met attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn binnen de partnerrelatie. De interactie tussen werkdruk en dispositionele zelfcontrole was niet geassocieerd met attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn.

Theoretische implicaties

Dat de dispositionele zelfcontrole geassocieerd was met attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn, is in lijn met eerder onderzoek, waarin werd gesteld dat hoe meer dispositionele zelfcontrole twee partners hebben, hoe beter hun relatie zou zijn (Danner-Vlaardingebroek et al., 2003; Finkel & Campbell, 2001; Vohs, Finkenauer, & Baumeister, 2011).

Het is opvallend en in tegenstelling tot eerder onderzoek dat uit de resultaten van de huidige studie bleek dat werkdruk positief geassocieerd werd met attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid en opoffering en niet geassocieerd werd met attitudes ten aanzien van trouw zijn. Daarnaast is er in tegenstelling tot de verwachting vanuit eerder onderzoek geen interactie-effect tussen werkdruk en zelfcontrole gevonden. Bij het interpreteren van deze resultaten dient rekening gehouden te worden met het feit dat attitudes ten aanzien van trouw zijn erg hoog waren onder de steekproef. Dit betekende dat de participanten veel belang hechtten aan trouw zijn binnen de partnerrelatie.

Het feit dat deze bevindingen afwijken van eerder onderzoek is wellicht deels te verklaren vanuit de moderatie van geslacht op het verband tussen werkdruk en zelfcontrole op attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid. Daarnaast speelt een aantal andere processen wellicht een rol in het verband tussen werkdruk en de relatiebeschermende mechanismen, zoals piekeren, empathie en psychologische beschikbaarheid.

Ten eerste zorgt werkdruk er mogelijk voor dat men in de thuissituatie meer piekert (Berset, Elfering, Lüthy, Lüthi, & Semmer, 2011). Zo is er door piekeren over werkproblemen minder cognitieve capaciteit vrij is om constructief op de partner te reageren. McCullough en anderen (2007) stellen dat piekeren negatief samenhangt met vergevingsgezindheid. Wellicht ondermijnt werkdruk het proces van vergeving, opoffering en trouw zijn doordat het voor piekeren zorgt.

Daarnaast blijkt uit het onderzoek van Baillie (1996) dat hoge werkdruk en stress zorgen voor een afname van empathie. Empathie wordt geassocieerd met prosociale gedragingen (Eisenberg & Miller, 1987) zoals vergeving, opoffering en trouw zijn (Penner, Dovidio, Piliavin, & Schroeder, 2005). Een vermindering van empathie zorgt wellicht voor minder vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn binnen de partnerrelatie. Mogelijk heeft werkdruk een negatief effect op attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn doordat het voor een vermindering van empathie zorgt.

Tenslotte stellen Danner-Vlaardingebroek en anderen (2013) dat de psychologische beschikbaarheid een bepalende factor is in de partnerrelatie. Negatieve ervaringen tijdens de werkdag verminderen deze psychologische beschikbaarheid. Uitputting van het zelfregulerend vermogen is een van de mogelijke negatieve gevolgen van een werkdag (Danner-Vlaardingebroek et al., 2013). Wanneer het zelfregulerend vermogen uitgeput raakt, is een individu minder gemotiveerd en capabel om constructief te reageren op de partner. Dit vergroot bijvoorbeeld de kans op ongepaste seksuele gedragingen, zoals seks met iemand anders dan diens primaire partner, ofwel ontrouw (Gailliot & Baumeister, 2007). Wellicht heeft werkdruk een negatief effect op attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn, doordat het zelfregulerend vermogen uitgeput wordt.

Vervolgonderzoek en limitaties

Het huidige onderzoek heeft een aantal sterke punten, maar er zijn ook een aantal aanbevelingen voor vervolgonderzoek. Een sterk punt van deze studie is dat er binnen de partnerrelatie onderscheid gemaakt is tussen attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn. Dit onderscheidt het huidige onderzoek van voorgaande onderzoeken (Bolger et al., 1989; Danner-Vlaardingebroek et al., 2013; Ford, Heinen, & Langkamer, 2007; Repetti & Saxbe, 2009; Story & Repetti, 2006; Van Steenbergen, Kluwer, & Karney, 2011; Westman, 2001; Westman, Etzion, & Segev; 2001).

Daarnaast is het onderzoek uitgevoerd onder participanten met zeer uiteenlopende leeftijden (21 – 68 jaar) en relatieduur (1 – 48 jaar), waardoor het onderzoek redelijk

representatief is wat betreft leeftijd en relatieduur. De steekproef bestaat grotendeels uit redelijk hoogopgeleiden (HBO = 42.4%, WO = 40.8%) en het merendeel van de participanten is werkzaam in het onderwijs (55.6%). Dit heeft een negatieve invloed op de mate waarin het onderzoek te generaliseren is.

Een aanbeveling is om vervolgonderzoek (ook) op het daadwerkelijke gedrag te richten. In het huidige onderzoek is er gekeken naar attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn. Op basis van de resultaten kan dan ook niets geconcludeerd worden wat betreft daadwerkelijke gedragingen ten aanzien van vergeving, opoffering en trouw zijn. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door middel van een dagboekstudie, waarbij participanten gedurende een bepaalde periode dagelijks hun gedrag ten opzichte van hun partner bijhouden (Xanthopoulou, Bakker, Demerouti, & Schaufeli, 2009).

Daarnaast dient rekening gehouden te worden met het feit dat de relatiecommitment onder deze steekproef erg hoog was. Het is mogelijk dat dit de uitkomsten van het onderzoek heeft beïnvloed. Tevens bleek de steekproef hoog te scoren op attitudes ten aanzien van trouw zijn. Een aanbeveling is om vervolgonderzoek uit te voeren waarbij de steekproef normaal verdeeld is wat betreft relatiecommitment en attitudes ten aanzien van trouw zijn. Dit kan bereikt worden door middel van een manipulatie, bijvoorbeeld middels een rollenspel (Johnson & Rusbult, 1989). Commitment en attitudes ten aanzien van trouw zijn kunnen gemanipuleerd worden door verschillende beschrijvingen in het script van de participant. In de hoge commitment conditie staat bijvoorbeeld beschreven dat je het fijn vindt om in een exclusieve relatie te zijn, terwijl in de lage commitment conditie beschreven staat dat je het fijn zou vinden om met meerdere mensen af te spreken (Johnson & Rusbult, 1989).

Een andere limitatie van dit onderzoek is het correlatieve en cross-sectionele design, waardoor er geen causale conclusies getrokken kunnen worden. Het is wenselijk om longitudinaal vervolgonderzoek uit te voeren zodat er meer causale conclusies kunnen worden getrokken.

Daarnaast is in dit onderzoek slechts de perceptie van elke individuele partner meegenomen in plaats van de percepties van beide partners. Voor vervolgonderzoek is het wenselijk om beide partners in de steekproef op te nemen.

Tenslotte is het onderzoek uitgevoerd door middel van een digitale vragenlijst. Een beperking van deze aanpak is dat de onderliggende gedachten van de participanten niet duidelijk worden. Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is om een kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksopzet te combineren in een *mixed design*.

Conclusie

Er werd een negatieve relatie tussen werkdruk en vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn verwacht. De huidige bevindingen demonstreren echter dat werkdruk een positieve invloed heeft op attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid en opoffering en geen invloed heeft op attitudes ten aanzien van trouw zijn. Wel wordt de invloed van dispositionele zelfcontrole in het constructief reageren op de partner, in de vorm van vergevingsgezindheid, opoffering en trouw zijn, in het huidige onderzoek bevestigd. Deze bevindingen geven een completer beeld waarom en wanneer individuen hun partner vergeven, zich voor hun partner opofferen en trouw zijn aan hun partner.

Referenties

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*, 50(2), 179-211. doi:10.1016/0749-5978(91)90020-T
- Baillie, L. (1996). A phenomenological study of the nature of empathy. *Journal of Advanced Nursing*, 24(6), 1300-1308. doi:10.1111/j.1365-2648.1996.tb01038.x
- Baumeister, R. F., Gailliot, M., DeWall, C. N., & Oaten, M. (2006). Self-regulation and personality: How interventions increase regulatory success, and how depletion moderates the effects of traits on behavior. *Journal of Personality*, 74, 1773-1802. doi:10.1111/j.1467-6494.2006.00428.x
- Berset, M., Elfering, A., Lüthy, S., Lüthi, S., & Semmer, N. K. (2011). Work stressors and impaired sleep: Rumination as a mediator. *Stress and Health*, 27(2), e71-e82. doi:10.1002/smi.1337
- Bolger, N., DeLongis, A., Kessler, R. C., & Wethington, E. (1989). The contagion of stress across multiple roles. *Journal of Marriage and the Family*, 51, 175-183. Verkregen op 21 februari 2016, van <http://www.jstor.org/stable/352378>
- Brown, R. P. (2003). Measuring individual differences in the tendency to forgive: Construct validity and links with depression. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(6), 759-771. doi:10.1177/0146167203029006008
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2015). Arbeidsomstandigheden werknemers; geslacht en leeftijd 2005-2013. Verkregen op 26 oktober 2015, van statline.cbs.nl.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2015): CBS en TNO: Een op de zeven werknemers heeft burn-outklachten. Verkregen op 21 februari 2016, van www.cbs.nl
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2015). Huwelijksontbindingen; door echtscheiding en door overlijden. Verkregen op 21 februari 2016, van statline.cbs.nl
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2015). Psychosociale arbeidsbelasting (PSA) werknemers; geslacht en leeftijd. Verkregen op 21 februari 2016, van statline.cbs.nl
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2016). Werkdruk. Verkregen op 21 februari 2016, van www.cbs.nl
- Danner-Vlaardingerbroek, G., Kluwer, E.S., Van Steenbergen, E.F., & Van der Lippe, T. (2013). Knock, knock, anybody home? Psychological availability as link between work and relationship. *Personal relationships*, 20(1), 52-68. doi:10.1111/j.1475-6811.2012.01396.x
- Eisenberg, N., & Miller, P. A. (1987). The relation of empathy to prosocial and related behaviors. *Psychological bulletin*, 101(1), 91. doi:10.1037/0033-2909.101.1.91

- Finkel, E. J., & Campbell, W. K. (2001). Self-control and accommodation in close relationships: an interdependence analysis. *Journal of personality and social psychology, 81*(2), 263. doi:10.1037//0022-3514.81.2.263
- Ford, M. T., Heinen, B. A., & Langkamer, K. L. (2007). Work and family satisfaction and conflict: a meta-analysis of cross-domain relations. *Journal of applied psychology, 92*(1), 57. doi:10.1037/0021-9010.92.1.57
- Gailliot, M. T., & Baumeister, R. F. (2007). Self-regulation and sexual restraint: Dispositionally and temporarily poor self-regulatory abilities contribute to failures at restraining sexual behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin, 33*(2), 173-186. doi:10.1177/0146167206293472
- Greenhaus, J.H., & Beutell, N. (1985). Sources of conflict between work and family roles. *Academy of Management Review, 10*, 76–88. Verkregen op 20 februari 2016, van <http://www.jstor.org/stable/258214>
- Impett, E. A., Gable, S. L., & Peplau, L. A. (2005). Giving up and giving in: the costs and benefits of daily sacrifice in intimate relationships. *Journal of personality and social psychology, 89*(3), 327. doi:10.1037/0022-3514.89.3.327
- Johnson, D. J., & Rusbult, C. E. (1989). Resisting temptation: Devaluation of alternative partners as a means of maintaining commitment in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 57*(6), 967. doi:10.1037/0022-3514.57.6.967
- Karremans, J. C., Pronk, T. M., & Wal, R. C. (2015). Executive Control and Relationship Maintenance Processes: An Empirical Overview and Theoretical Integration. *Social and Personality Psychology Compass, 9*(7), 333-347. doi:10.1111/spc3.12177
- Kossek, E. E., Lautsch, B. A., & Eaton, S. C. (2006). Telecommuting, control, and boundary management: Correlates of policy use and practice, job control, and work–family effectiveness. *Journal of Vocational Behavior, 68*(2), 347-367. doi:10.1016/j.jvb.2005.07.002
- Lawler, K. A., Younger, J. W., Piferi, R. L., Jobe, R. L., Edmondson, K. A., & Jones, W. H. (2005). The unique effects of forgiveness on health: An exploration of pathways. *Journal of behavioral medicine, 28*(2), 157-167. doi:10.1007/s10865-005-3665-2
- McCullough, M. E., Bono, G., & Root, L. M. (2007). Rumination, emotion, and forgiveness: three longitudinal studies. *Journal of personality and social psychology, 92*(3), 490. doi:10.1037/0022-3514.92.3.490

- Penner, L. A., Dovidio, J. F., Piliavin, J. A., & Schroeder, D. A. (2005). Prosocial behavior: Multilevel perspectives. *Annu. Rev. Psychol.*, *56*, 365-392.
doi:10.1146/annurev.psych.56.091103.070141
- Previti, D., & Amato, P. R. (2004). Is infidelity a cause or a consequence of poor marital quality?. *Journal of Social and Personal Relationships*, *21*(2), 217-230.
doi:10.1177/0265407504041384
- Randall, A. K., & Bodenmann, G. (2009). The role of stress on close relationships and marital satisfaction. *Clinical psychology review*, *29*(2), 105-115.
doi:10.1016/j.cpr.2008.10.004
- Repetti, R. L., & Saxbe, D. (2009). The effects of job stress on the family: One size does not fit all. *Handbook of families and work: Interdisciplinary perspectives*, 62-78.
- Rusbult, C. E., Martz, J. M., & Agnew, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal relationships*, *5*(4), 357-387. doi:10.1111/j.1475-6811.1998.tb00177.x
- Schaufeli, W., & Bakker, A. (2003). Utrechtse bevlogenheidsschaal: voorlopige handleiding. Verkregen op 26 februari 2016, van www.wilmarschaufeli.nl
- Schulz, M. S., Cowan, P. A., Pape Cowan, C., & Brennan, R. T. (2004). Coming home upset: Gender, marital satisfaction, and the daily spillover of workday experience into couple interactions. *Journal of Family Psychology*, *18*(1), 250. doi:10.1037/0893-3200.18.1.250
- Stanley, S. M., & Markman, H. J. (1992). Assessing commitment in personal relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 595-608. doi:10.2307/353245
- Stanley, S. M., Whitton, S. W., Sadberry, S. L., Clements, M. L., & Markman, H. J. (2006). Sacrifice as a predictor of marital outcomes. *Family process*, *45*(3), 289-303.
doi:10.1111/j.1545-5300.2006.00171.x
- Story, L. B., & Repetti, R. (2006). Daily occupational stressors and marital behavior. *Journal of Family Psychology*, *20*(4), 690. doi:10.1037/0893-3200.20.4.690
- Tangney, J. P., Baumeister, R. F., & Boone, A. L. (2004). High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. *Journal of personality*, *72*(2), 271-324. doi:10.1111/j.0022-3506.2004.00263.x
- Van Steenbergen, E.F., Kluwer, E.S., & Karney, B.R. (2011). Workload and the trajectory of marital satisfaction in newlyweds: Job satisfaction, gender, and parental status as moderators. *Journal of Family Psychology*, *25*(3), 345-355. doi:10.1037/a0023653

- Vohs, K. D., Finkenauer, C., & Baumeister, R. F. (2011). The sum of friends' and lovers' self control scores predicts relationship quality. *Social Psychological and Personality Science*, 2(2), 138-145. doi:10.1177/1948550610385710
- Westman, M. (2001). Stress and strain crossover, *Human Relations*, 54, 717–751. doi:10.1177/0018726701546002
- Westman, M., Etzion, D., & Segev, K. (2001). The crossover of work-family conflict from one spouse to the other. Tel Aviv University, Faculty of Management, The Leon Recanati Graduate School of Business Administration. Verkregen op 16 juni 2016, van <https://tad.colman.ac.il/paper-all/27154.pdf>
- Whatley, M. (2006). Attitudes toward infidelity scale. Verkregen op 16 februari 2016, van http://www.cengage.com/resource_uploads/static_resources/0495091855/13994/SA_CH2.doc
- Xanthopoulou, D., Bakker, A. B., Demerouti, E., & Schaufeli, W. B. (2009). Work engagement and financial returns: A diary study on the role of job and personal resources. *Journal of occupational and organizational psychology*, 82(1), 183-200. doi:10.1348/096317908X285633

Bijlage 1 Meetinstrumenten

Start onderzoek

Beste meneer/mevrouw,

U heeft aangegeven deel te willen nemen aan een kort onderzoek naar de invloed van werkdruk op de partnerrelatie. Het invullen van de vragenlijst zal ongeveer tien minuten duren. Uw deelname wordt zeer op prijs gesteld! Allereerst krijgt u een aantal vragen voorgelegd over uw partnerrelatie en werksituatie. Vervolgens worden u enkele algemene vragen gesteld. Alle antwoorden die u geeft worden vertrouwelijk en anoniem behandeld. De gegevens worden geanonimiseerd en alleen gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek. In het onderzoeksrapport wordt op geen enkele wijze verwezen naar persoonsnamen. Mocht u willen stoppen, dan kan dit op elk moment tijdens de vragenlijst. Voor dit onderzoek ben ik op zoek naar personen die werkzaam zijn en een partnerrelatie hebben. Mocht u niet tot deze groep behoren, dan verzoek ik u de vragenlijst niet in te vullen. Door met de vragenlijst te starten, geeft u aan akkoord te gaan met de voorwaarden van het onderzoek en geeft u toestemming tot deelname aan dit onderzoek. Bij voorbaat dank en veel succes!

Attitudes ten aanzien van vergevingsgezindheid

(ATF; Brown, 2003)

Neem de stellingen hieronder nauwkeurig door en geef aan in hoeverre u het met de stelling eens bent op een schaal van 1 (helemaal mee oneens) tot 7 (helemaal mee eens). Er zijn geen goede of foute antwoorden, het gaat om uw eerlijke reactie en mening.

1. Ik vind dat vergeving een morele waarde is

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

2. Rechtvaardigheid is belangrijker dan genade

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

3. Het is lovenswaardig om een vergevingsgezind persoon te zijn

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

4. Ik heb er helemaal geen problemen mee wanneer mensen kwaad blijven op iemand die hen iets heeft aangedaan

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

5. Vergeving is een teken van zwakte

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

6. Mensen zouden beter hun best moeten doen om zaken die hen zijn aangedaan gewoon achter zich te laten

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

Attitudes ten aanzien van opoffering

(Stanley & Markman, 1992)

Neem de stellingen hieronder nauwkeurig door en geef aan in hoeverre u het met de stelling eens bent op een schaal van 1 (helemaal mee oneens) tot 7 (helemaal mee eens). Er zijn geen goede of foute antwoorden, het gaat om uw eerlijke reactie en mening.

1. Ik ervaar weinig voldoening wanneer ik mezelf opoffer voor mijn partner

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

2. Ik ben niet het type persoon dat bevrediging vindt in het opzij zetten van mijn eigen interesses in het belang van de relatie met mijn partner

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

3. Iets opgeven voor mijn partner is meestal niet de moeite waard

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

4. Het kan voor mij persoonlijk bevredigend zijn om iets voor mijn partner op te geven

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

5. Ik krijg bevrediging uit het dingen doen voor mijn partner, zelfs als dit betekent dat ik dingen misloop voor mezelf

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

6. Het geeft me een goed gevoel om iets op te offeren voor mijn partner

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

Attitudes ten aanzien van trouw zijn

(Whatley, 2006)

U krijgt nu een aantal stellingen te zien die gaan over ontrouw binnen een relatie. Geef aan in hoeverre u het met de stelling eens bent op een schaal van 1 (helemaal mee oneens) tot 7 (helemaal mee eens). Er zijn geen goede of foute antwoorden, het gaat om uw eerlijke reactie en mening.

1. Ontrouw zijn doet nooit iemand pijn

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

2. Ontrouw zijn in een huwelijk is reden voor een scheiding

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

3. Ontrouw is acceptabel als wraak op de ontrouw van je partner

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

4. Het is natuurlijk voor mensen om ontrouw te zijn

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

5. Online/internet gedrag (bijv. seks chatrooms, pornosites) is een vorm van ontrouw

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

6. Ontrouw is moreel verkeerd in alle omstandigheden, ongeacht de situatie

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

7. Ontrouw zijn in een relatie is een van de meest respectloze dingen die iemand kan doen

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

8. Ontrouw is onacceptabel onder alle omstandigheden bij een getrouwd stel

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

9. Het zou voor mij niet uitmaken als mijn partner een affaire heeft, zolang ik er maar niets
van weet

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

10. Het zou voor mij acceptabel zijn als ik een affaire heb, maar niet wanneer mijn partner
dat heeft

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

11. Ik zou een affaire hebben wanneer ik weet dat mijn partner er nooit achter zou komen

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

12. Als ik wist dat mijn partner ontrouw was, zou ik hem/haar hiermee confronteren

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal
mee eens

Zelfcontrole

(Tangney, Baumeister & Boone, 2004)

De volgende uitspraken gaan over hoe u tegen uzelf aankijkt. Het is de bedoeling dat u aangeeft in hoeverre de uitspraken op u van toepassing zijn. Vink de juiste antwoordoptie aan op een schaal van 1 (helemaal mee oneens) tot 5 (helemaal mee eens).

1. Ik kan verleidingen goed weerstaan

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   Helemaal mee eens

2. Ik vind het moeilijk om met slechte gewoontes te stoppen

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   Helemaal mee eens

3. Ik ben lui

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   Helemaal mee eens

4. Ik zeg ongepaste dingen

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   Helemaal mee eens

5. Ik doe wel eens dingen die slecht voor me zijn als ze leuk zijn

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   Helemaal mee eens

6. Ik weiger dingen die slecht voor me zijn

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   Helemaal mee eens

7. Ik zou willen dat ik meer zelfdiscipline had

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   Helemaal mee eens

8. Mensen zeggen dat ik een ijzeren zelfdiscipline heb

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   Helemaal mee eens

9. Pleziertjes weerhouden me er soms van mijn werk af te krijgen

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   Helemaal mee eens

10. Ik heb moeite met concentreren

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   Helemaal mee eens

11. Ik kan goed werken aan lange termijn doelen

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   Helemaal mee eens

12. Soms kan ik mezelf er niet van weerhouden iets te doen, zelfs als ik weet dat het verkeerd is

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   Helemaal mee eens

13. Ik doe vaak dingen zonder goed na te denken over mogelijke alternatieven

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   Helemaal mee eens

Dagelijkse werkdruk

(Van Steenbergen, Kluwer & Karney, 2011)

De volgende vragen gaan over uw werksituatie. Geef aan in welke mate de volgende stellingen op u van toepassing zijn op een schaal van 1 (helemaal mee oneens) tot 4 (helemaal mee eens).

1. Het is het soort werkdruk waar mensen nachtmerries van krijgen

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   Helemaal mee eens

2. Er worden teveel eisen gesteld aan mijn tijd op het werk

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   Helemaal mee eens

3. Het is meestal erg druk op het werk

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   Helemaal mee eens

4. Ik voel me op het werk vaak alsof ik amper de kans krijg om adem te halen

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   Helemaal mee eens

5. Ik zou meer tijd kunnen gebruiken voor een pauze tijdens het werk

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   Helemaal mee eens

Werkbetrokkenheid

(Schaufeli & Bakker, 2003)

Deze vragenlijst betreft wederom enkele vragen over uw werksituatie. Gebruik de schaal van 1 (nooit) tot 6 (altijd) om aan te geven in welke mate de volgende stellingen op u van toepassing zijn.

1. Op mijn werk bruis ik van energie

Nooit 1 2 3 4 5 6 Altijd

2. Als ik werk voel ik me fit en sterk

Nooit 1 2 3 4 5 6 Altijd

3. Ik ben enthousiast over mijn baan

Nooit 1 2 3 4 5 6 Altijd

4. Mijn werk inspireert me

Nooit 1 2 3 4 5 6 Altijd

5. Als ik 's morgens opsta, heb ik zin om aan het werk te gaan

Nooit 1 2 3 4 5 6 Altijd

6. Wanneer ik heel intensief aan het werk ben, voel ik mij gelukkig

Nooit 1 2 3 4 5 6 Altijd

7. Ik ben trots op het werk dat ik doe

Nooit 1 2 3 4 5 6 Altijd

8. Ik ga helemaal op in mijn werk

Nooit 1 2 3 4 5 6 Altijd

9. Mijn werk brengt mij in vervoering

Nooit 1 2 3 4 5 6 Altijd

Demografische gegevens

Er volgen nu nog enkele algemene vragen.

1. Wat is uw leeftijd?
  - Korte tekst

2. Wat is uw geslacht?
  - Man / Vrouw

3. Heeft u kinderen?
  - Ja / Nee

Gegevens relatie

Er volgt een aantal vragen over de relatie met uw partner.

1. Hoe lang heeft u al een relatie?
  - Korte tekst

2. Wat is uw seksuele oriëntatie?
  - Heteroseksueel
  - Homoseksueel
  - Biseksueel

Relatiecommitment

(Rusbult, Martz, & Agnew, 1998)

De volgende vragen gaan over commitment. Geef aan in hoeverre u het eens bent met de stellingen. Het antwoord kan variëren van 1 (helemaal mee oneens) tot 9 (helemaal mee eens).

Probeer niet te lang over iedere vraag na te denken maar ga af op uw eerste ingeving.

1. Ik wil dat onze relatie nog heel lang duurt

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   8   9
Helemaal mee eens

2. Ik ben heel gemotiveerd om mijn relatie met mijn partner te behouden

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   8   9
Helemaal mee eens

3. Ik zou niet erg van streek zijn als onze relatie in de nabije toekomst zou eindigen

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   8   9
Helemaal mee eens

4. Het is heel waarschijnlijk dat ik met iemand anders dan mijn partner een relatie zal hebben in het komend jaar.

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   8   9
Helemaal mee eens

5. Ik voel me heel erg gehecht aan onze relatie – heel sterk verbonden met mijn partner

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   8   9
Helemaal mee eens

6. Ik wil dat onze relatie eeuwig blijft duren

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   8   9
Helemaal mee eens

7. Ik ben gericht op de langdurige toekomst van mijn relatie (bijv. ik neem aan dat ik binnen een aantal jaar nog bij mijn partner zal zijn)

Helemaal mee oneens   1   2   3   4   5   6   7   8   9
Helemaal mee eens

Gegevens werk

Dit is de laatste vragenlijst en betreft enkele vragen over uw opleiding en werksituatie.

8. Wat is uw hoogst genoten of huidig opleidingsniveau?

- Lager of basisonderwijs
- Voortgezet onderwijs
- MBO
- HBO
- WO
- Geen

9. In welke sector bent u werkzaam?

- Cultuur, recreatie, overige diensten
- Gezondheids- en welzijnszorg
- Onderwijs
- Overheid
- Zakelijke dienstverlening
- Verhuur en handel ontroerend goed
- Financiële dienstverlening
- Informatie en communicatie
- Handel, vervoer en horeca
- Bouwnijverheid
- Delfstoffen, industrie en energie
- Landbouw, bosbouw en visserij

10. Bent u fulltime of parttime werkzaam?

- Fulltime
- Parttime

Afsluiting

Hartelijk dank voor uw deelname! Dit is het einde van de vragenlijst. In deze studie wordt onderzoek gedaan naar de invloed van werkdruk op het functioneren binnen een romantische relatie (zoals vergeving, opoffering en ontrouw). Ook wordt de rol van zelfcontrole en werkbetrokkenheid als mogelijke versterkende of verzwakkende factoren onderzocht. U bent zeer welkom om deze vragenlijst door te sturen naar andere mensen die werkzaam zijn en momenteel een romantische relatie hebben. om een verslag van de resultaten van dit onderzoek te ontvangen, kunt u een mail sturen naar s.bekker@students.uu.nl. Dit verslag zal dan eind juni 2016 naar u worden gemaïld.

Heeft u nog suggesties met betrekking tot deze studie, of wilt u iets kwijt over het onderzoek, dan kan dat hier: